

«СОГЛАСОВАНО»
на заседании педагогического
совета
Протокол № 1 от 31.08.2023 г.

«31» 08 2023 г.

«РАССМОТРЕНО»
на заседании МО учителей
родного языка и литературы
Игорь Т.Х. Теблов

«31» 08 2023 г.

«УТВЕРЖДАЮ»
Директор МБОУ СОШ № 21
им. Семенова Д.В.
Е.Б. Саркисянц

«31» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

на 2023-2024 учебный год

по родному языку и литературе
учителя Дзучевой Золы Борисовны

Предмет	Класс	Количество часов	Количество часов в неделю
Осетинский яз.	11а	78	2
Осетинский яз.	10а	78	2
Родной язык	8а	102	3
Родной язык	8б	51	1,5
Родная лит-ра	8б	51	1,5
Осетинский яз.	7В	102	3
Родной язык	6б	51	1,5
Родная лит.	6б	51	1,5
Родной язык	5а, 5б	51	1,5
Родная лит.	5а, 5б	51	1,5

Æмбарынгæнæн фыстæг

5-9-æм кълæсты ирон æвзаджы программæ арæзт у Федералон паддзахадон ахуырадон стандарты бындурыл, Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæмæ гæсгæ (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълæстæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.).

7-11 кълæстæн арæзт ирон æвзаджы кусæн программæтæ дæр арæзт у Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы Министрады уынаффæмæ гæсгæ фидаргонд программæмæ гæсгæ (Ирон æвзаджы программæ 1-11 кълæстæн. – Дзæуджыхъæу: СЕМ, 2014. – 76 ф.), фæлæ 2004 азы паддзахадон стандарты бындурыл.

Предметы хицæндзинад: Ирон æвзаг у ирон адæмы уд æмæ зонд, ирон адæмы культурæйы хæзнадон; ирон æвзаг у ныхас кæныны, хъуыдытæ æргом кæныны фæрæз, нæ адæмы царды тыххæй зонындзинæдтæ кæрæдзийæн дæттыны фæрæз. Ранымæд уавæртæ аманынд предметы хицæндзинад: мадæлон æвзаг хъæздыгдæр æмæ мидисджындæр кæны скъоладзауты миддуне, сæ дунембарынад; ирон æвзаджы фæрцы сывæллæттæ базонгæ уыдзысты сæ рагфыдæлты историимæ, нæ адæмы культурæ æмæ царды уагимæ.

Æвзаг канд хъуыдытæ æргом кæныны фæрæз нæу, æвзаг у хъомылады хотых, æмæ уымæ гæсгæ ирон æвзаджы ахуыртæн скъолайы ис стыр ахадзындзинад.

Ахуырадон предмет «Ирон æвзаг» ахуырдаутæн дæтты зонындзинæдтæ сæ мадæлон æвзаджы тыххæй, рæзын сын кæны сæ æвзаджы æмæ ныхасы арæхстдзинæдтæ. Программæйы нысан у: ахуырдауты æвзаджы æмбарынадтимæ базонгæ кæнын, практикон æгъдауæй сæ пайда кæныныл фæцалх кæнын.

Ирон æвзаг скъолайы ахуыр кæныны сæйраг **нысантæ** сты скъоладзаутæм рæзын кæнын æвзагон, коммуникативон æмæ лингвистикон компетенцитæ.

Æвзагон компетенци у зонын, мадæлон æвзаджы арæзт æмæ дзы куыд пайдагæнæн ис уый, литературон æвзаджы сæйраг нормæтæ, æвзаг æмæ ныхасы аивдзинад.

Коммуникативон компетенци нысан кæны мадæлон æвзагæй ныхасы алыхуызон уавæрты, ныхасы темæ æмæ нысантæм гæсгæ пайда кæнынмæ арæхсын, зонын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы культурæйы бындуртæ.

Лингвистикон компетенцимæ хауынц скъоладзауты зонындзинæдтæ наукаæ «Ирон æвзаг»-æй, йæ хæйтты æмæ æвзаг наукаон æгъдауæй ахуыр кæныны нысæнттæ, стæй, ирон æвзаджы фæрстытæ цы ахуыргæндтæ иртæстой, уыдоны тыххæй æрмæг.

Иумæйагæй ахуырадон предмет «Ирон æвзаджы» сæйраг хæстæ сты:

логикон хъуыдыкæнынады рæзтыл кусын;
скъоладзаутæн сæ мадæлон æвзаг бауарзын кæнын, фæцалх сæ кæнын ирон æвзаг хибарæй ахуыр кæныныл;
иумæйаг ахуырадон арæхстдзинæдтæ рæзыныл куыст (удгоймагон, регулятивон, зонындзинæдтæ исыны (познавательный), коммуникативон);
хъомыладон куыст.

I. ФПАС-ы бындурыл 5-10-æм кълæсты ирон æвзаджы кусæн программæ

Уæрæсейы Федерацийы Министрады бардзырдмæ гæсгæ (от 31 декабря 2015 года № 1577 «О внесении изменений в ФГОС ООО, утвержденный приказом МОН РФ от 17 декабря 2010 года № 1897»), ахуырадон предметты кусæн программæты хъуамæ уа æртæ хайы. Уыдон сты:

- 1) нысангонд предметон фæстиуджытæ (предметные результаты);
- 2) ахуырадон предметы мидис;
- 3) тематикон пылан, алы темæйæн дæр цы сахæтты нымæц лæвæрд цæуы, уымæ.

ФПАС-мæ гæсгæ 5-æм къласæй 9-æм класы онг ирон æвзаг æмæ литератураæ ахуыр кæнынаен лæвæрд цæуы къуыри æртæ сахаты (алы предметæн дæр – 1,5 сахаты), 10-11-Æм кълæсты та – къуыри 1 сахат.

Республикон Базисон пылан амоны, фæсурокты куыст æххæст кæнынаен цы рæстæг лæвæрд цæуы, уымæй къуыри 1 сахат ирон æвзаг æмæ литературайæн дæттын. Афтамæй, ирон æвзаг æмæ литературайы ахуыртæ 5-9-æм кълæсты арæзт цæуынц ахæм хуызы:

ахуыры азы 1-аг æмбисы (первое полугодие):
ирон æвзагæй къуыри 1 урок+ 1 сахат фæсурокты куыстæн;
ирон литературайæ къуыри 2 урочы;

ахуыры азы 2-аг æмбисы (второе полугодие):

ирон æвзагæй къуыри 2 урочы,

ирон литературæйæ къуыри 1 урок +1 сахат фæсурокты куыстæн.

Афтæмæй, 5-9 кълæсты ирон æвзагæн ахуыры азы фыццаг æмбисы лæвæрд цæуы 17 сах.+17сах. фæсурокты куыстæн, ахуыры азы дыккаг æмбисы – 34 сахаты.

Ирон литературæйæн ахуыры азы фыццаг æмбисы лæвæрд цæуы 34 сахаты, ахуыры азы дыккаг æмбисы – 17 сах.+17сах. фæсурокты куыстæн.

Нæ Кусæн программа дæр арæзт цæуы ацы сахæттæм гæсгæ.

1. «Ирон æвзаг» ахуыр кæныны предметон фæстиуджытæ

Стандарты домæнтæм гæсгæ скъоладзаутæм хъуамæ уа бæлвырд зонындзинæдтæ ирон æвзагæй. Иумæйагæй ион æвзаг ахуыр кæныны фæстиуджытæ сты:

Предметонтæ:

1. Ирон æвзаджы курсы мидис 5–9-æм кълæсты æнгом баст у ахуыры хæстимæ. Уый домæй ахуырдаутæ фаг зонындзинæдтæ райсой æвзаджы æппæт хæйттæй дæр: фонетикæ, орфоэпи, лексикæ, фразеологи, морфемикæ, морфологи, синтаксис, стилистикæ æмæ ныхасы культурæйæ; зоной мадæлон æвзаджы ахадзындзинад, йæ ахуыр кæныны истори, йæ диалекттæ æмæ ныхасыздæхтытæ; æвзаджы фысгæ æмæ дзургæ формæтæ, баст ныхас цавæр у æмæ, йæ рæзын кæныны куыст цы æмбарындæдтыл æнцой кæны, уый æ. а. д.

2. 9-æм къласы кæрон ахуырдаутæ хъуамæ арæхсой:

- фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ;
- алыхуызон вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразынмæ, тексты мидис æмæ стилистикон ахуырстмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ раст аразынмæ;
- тексты стиль æмæ функционалон хуыз иртасынмæ;
- литературон æвзаджы нормæтæм хъус даргæйæ, хи ныхас аразын.

Орфографийæ: Орфографи æмæ морфологийы фæрстытæ хуыздæр бамбарыны тыххæй скъоладзаутæ хъуамæ раздæр базонæй дзырдты мырон конд, мырты ивынад, ома фонетикайы фæрстытæ.

Æнæ рæдыдæй фыссынæн стыр æххуыс у дзырдты арæст зонын. Дзырдарæсты фæрстытыл æнцой кæнын хъæуы, ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ дæр. Æргом здахын хъæуы дзырдæн йæ уидаг, фæсæфтуан æмæ кæрон агурынмæ, æмуидаг дзырдтæ хъуыды кæнынмæ.

Пунктуацийæ. Хъуыдыйæдты хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æвæрын, 5-9 кълæсты пунктуацион æгъдæуттæй пайда кæнынæ арæхсын, пунктуацион рæдыдтытæ ссарын, раст сæ кæнын; хъуыдыйад пунктуацион æвзæрст кæнын.

Орфографийæ. Рацыд орфограммæ ссарын зонын, цы дзырды æмбæлы, уый раст фыссын; дзырды растфыссынад бацамонын; орфографион рæдыд ссарын, бацамонын æй; дзырды орфографион анализ; 5-9 кълæсты цы раиртæстытимæ базонгæ сты, уыдон зонын, пайда кæнынмæ сæ арæхсын.

Ныхасы рæстæй. Ныхасы алыхуызон стильтæ æмæ хуызтæм гæсгæ тексттæ аразын; текст кæронмæ фыссын; дыгурон диалектыл фыст текстты мидис æмбарын кæнын; текстты стиль бæрæг кæнын; текстæн конспект, тезистæ, рецензи фыссын; литературон-критикон уацхъуыдæй (кæнæ стыр уацхъуыды хайæ) конспект æмæ тезистæ аразын; сочиненитæ фыссын публицистикон темæйыл; хъуыддаджы гæххæттытæ (курдиат, автобиографи, суагъæ) фыссын; сочиненийы мидис æмæ æвзаг хуыздæр кæнын; диалогтæ аразын; текстты алыхуызон рæдыдтытæ агурын æмæ сæ раст кæнын.

Иронæвзаг ахуыр кæнынны фæстиуджытæ:

5-10-æм кълæсты ахуырдаутæ хъуамæ фæцалх уой ахæм архæйдтытыл:

дзургæйæ æмæ фысгæйæ сæ хъуыдытæ раст æргом кæнын;

хи хъуыдытæ логикон æгъдауæй рацаразынмæ, хи хъуыдыйы растдзинад бахъахъхъæнынмæ;

ахуырты сæ æнæмæнг чи хъæуы, ахæм информаци ссарынмæ, системон æгъдауæй йыл бакусынмæ;

иртасæн куыстмæ, алыхуызон иртасæн куыстыты архайынмæ, эксперименталон куыст кæнынмæ; хи куысты фæстиуджытæ бахынцынмæ; ахуырадон хæстæ сбæрæг кæнынмæ;

ныхас цы фарстайыл цæуы, уый фæдыл аргументтæ æрхæссынмæ, хатдзæгтæ скæнынмæ.

Архайын хъæуы, цæмæй сывæллæттæ, дзуапп цæттæ кæнгæйæ, арæхсой сæхи фæлтæрддзинадæй, сæхи æмæ сæ бинонты цардæй ист æрмæгæй пайда кæнынмæ; уавæртæм гæсгæ пайда кæной сæ райгуыраен хъæу, горæт кæнæ æрдзимæ баст æрмæджытæй.

Ахуыры рæстæг пайда кæнын хъæуы алыхуызон цæстуынгæ æрмæгæй: таблицæтæй, карточкæтæй, нывтæй, аудиоæрмæгæй, диафильмтæй, компьютерæй.

Уроктæй уæлдай ма кæнын хъæуы консультацитæ, семинарон ахуыртæ, беседæтæ; пайда кæнын фæсурокты куысты хуызтæй: интеллектуалон хъæзтытæй, олимпиадæтæй, экскурситæй; пайда кæнын, скъоладзаутæн ирон æвзаг æмæ сæ фыдæлты царды уаг хуыздæр базонынæн æххуыс чи у, ахæм мадзæлттæй.

8-æм къласы ахуырдауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæ предметæй

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 8-æм къласы æвзагæй цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- дзырдбасты нысаниуæг;
- домгæ бастдзинады хуызтæ дзырдбасты;
- дзырдбасты хуызтæ сæйраг дзырды морфологион арæзтмæ гæсгæ;
- дзырдты рæнхъæвæрд хъуыдыйады;
- хуымæтæг хъуыдыйады интонацион арæзт;
- сæйраг æмæ фæрссаг уæнгты морфологион арæзт;
- зæгъинаджы хуызтæ;
- фæрссаг уæнгты нысаниуджытæ;
- иувæрсыг хъуыдыйæдты хуызтæ æмæ сæ грамматикон æууæлтæ;
- æнæххæст хъуыдыйæдты арæзт;
- хъуыдыйады æмхуызон уæнгты бастдзинады фæрæзтæ æмæ иугæнæг дзырдæ æмхуызон уæнгтимæ;
- иртæстгонд уæнгты хуызтæ;
- сидæнтæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытæ;
- комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасы арæзт;
- литературон ныхасы домæнтæ;

- ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинæдтæ.
- пунктуацийы æгъдæуттæ;
- тексты арæзт æмæ хуызтæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ (иувæрсыг æмæ дывæрсыг) аразынмæ;
- вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- хуымæтæг иувæрсыг æмæ дывæрсыг хъуыдыйæдтæ, хъуыдыйæдтæ комкоммæ ныхасимæ синтаксисон æвзæрст кæнынмæ;
- ныхасы мидис æмæ стильтæм гæсгæ синтаксисон синонимтæй пайда кæнынмæ;
- литературон нормæтæ æххæст кæнынмæ;
- вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйады æрхæцæн нысæнттæ æвæрынмæ;
- сæйрат æмæ зæгъинаджы 'хсæн, стæй æнæххæст хъуыдыйады тире æвæрынмæ;
- хъуыдыйæдтæ цухгонд бæттæнтимæ раст хъæлæсы уагæй кæсынмæ;
- цы орфограммæтæ ахуыр кодтой, уыдон амонынмæ æмæ рæдыдтытæ раст кæнынмæ;
- текст, тексты хæйттæ, ныхас, ныхасы стильтæ æмæ ныхасы хуызтæ бæрæг кæнынмæ;
- литературон-критикон уацхъуыдæй (кæнæ стыр уацхъуыды хайæ) конспект æмæ тезистæ аразынмæ;
- таурæгъон текст æххæстæй кæнæ йæ цавæрдæр хæйттæ хи ныхæстæй дзурынмæ (фыссынмæ) бынаты кæнæ исты цыртдзæвæны æрфыстимæ;
- сочинени-æрфыст фыссынмæ;
- сочиненитæ публицистикон темæтыл фыссынмæ, хи хъуыдытæ, цæстæнгас дзы æвдисгæйæ;
- фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ;
- дзырдуæттимæ кусынмæ.

Тематикон пълан ирон æвзагæй 6 къл. (къуыри 1,5 сах., æдæппæтæй 51 сах., уыдонæй 4 сах. – контролон куыстытæ)

Урочы номыр	Нымæц		Темæ	Урочы мидис	Скъоладзауты архæйдтыты хуызты характеристикæ
	план	факт	5-æм къласы рацыд æрмæг фæлхат кæнын (3 сах.)		
1.	06.09		Фонетикæ. Лексикæ. Дзырдарæзт.	Фонетикæ, лексикæ, дзырдарæзт куыд æвзагзонынады хæйттæ.	Фонетикæ, лексикæ æмæ дзырдарæзтæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
				Фæлхат кæнын Мырты равзæрд, сæ дих. Алфавит. Уæнг. Цавд.Дзырды фонетикон æвзæрст. Апостроф æвæрыны æгъдæуттæ. Мырты æмхуызонад. Иунысаниуæгон æмæ бирæнысаниуæгон дзырдтæ. Дзырды комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг. Синонимтæ. Антонимтæ. Омонимтæ. Дзырдарæзт куыд æвзагзонынады хай. Дзырдарæзæг морфемæтæ. Дзырдты бындурты хуызтæ. Æмуидагон дзырдтæ. Вазыгджын дзырдтæ.	Дзырд фонетикон æвзæрст кæнын. Апостроф æвæрыны æгъдæуттææмбарын кæнын. Дзырдтæм синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Омонимтæ иртасын. Дзырды уидаг хицæн кæнын. Схемæтæм гæсгæ дзырдтæ аразын.
				Ныхасы рæзт Мадæлон æвзаг. Мадæлон æвзаджы ахадындзинад. Зындгонд адæймæгтæ мадæлон æвзаджы тыххæй. «Мадæлон æвзаг»Габдулла Тукай (Хъодзаты Æхсары тæлмац). «Рувас æмæ хъæддзау» (Эзоп)	Текст аив кæсын. Æмбисæндты хъуыды æмбарын кæнын. Хуымæтæг даргъ хъуыдыйæдтæ аразын.
2.	13.09		Морфологи (номдар, миногон,	Морфологи куыд æвзагзонынады хай. Номдар, миногон, нымæцон.	Номдар, миногон æмæ нымæцонæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
				Фæлхат кæнын	Номдары морфологион æууæлтæ иртасын.

			нымæцон).	Ныхасы хæйттæ, сæ дих. Номдары морфологион æууæлтæ. Номдарты бираон нымæцы арæзты хицæндзинаедтæ. Миногоны нысаниуæг, йæ бæрцбарæнтæ. Ахастæвдисæг æмæ миниуæгæвдисæг миногонтæ. Нымæцон куыд ныхасы хай.	Миногонтæ, цы дзырдтимæ баст сты, уый бæрæг кæнын. Дзырдбасты сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ хицæн кæнын. Нымæцонтæ дзырдтæй фыссын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны истори. Ирыстоны баиу Уæрæсеимæ. Скифаг зындгонд лæгтæ Анахарсис æмæ Токсарид. Анахарсисы цыргъзонд ныхæстæ. Блиаты Марк. «Ирыстонкуыд баиу ис Уæрæсеимæ» «Скифаг æрдхорддзинад» («Иронæмбисонды хабæрттæ»)	Тексты темæ йæ сæргондмæ, стæй нывмæ гæсгæ бæрæг кæнын; аив кæсын; сæргонд ын дæттын. Цитатæйы хъуыды æмбарын кæнын.
3.	20.09		Синтаксис.	Синтаксис куыд æвзагзонынады хай. Дзырдбаст æмæ хъуыдыйад. Текст. Ныхасы стильтæ.	Синтаксисæй рацыд æрмагмагæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырдбаст. Сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ. Хъуыдыйæдты дих сæ арæст, загъды нысан æмæ интонацимæ гæсгæ. Хъуыдыйады грамматикон бындур. Хъуыдыйады уæнгтæ, сæ дих. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Текст. Ныхасы стильтæ.	Тексты мидæг дзырдбæстытæ схемæтæм гæсгæ агурын. Схемæтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын. Вазыгджын дзырдтæ æмæ номдарты растфыссынад æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны истори. Ирайнаг æвзæгты къорд. Ирæтты равзæрд. Андрей Шегрены наукон цæстæнгас. «Ирæттæ. Чи сты?» I хай. (Исаты М.) «Ирон адæмон культурæ: уадын æмæ хореографи» (Журнал «Мах дуг»-æй) «Мæ уды стъалы» (Аслæмырзаты Дз.)	Текст пъланмæ гæсгæхи ныхæстæй дзурын. Тексты темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын.
		Лескикæ æмæ фразеологи (6 сах.)			
4.	27.09		Æппæтадæм	Ирон æвзаджы дзырдты дих: æппæтадæмон; хицæн	Иронæвзаджы лексикайы дзырдты къордтæм

			он дзырдтæ. Бындурон ирон дзырдтææм æендæраевз æгтæй æрбайсгæ дзырдтæ.	къордтæ кæмæй пайда кæнынц, уыдон; бындурон; æрбайсгæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад.	гæсгæ дæнцæгтæ хæссын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Ныхасы хæйттæ (номдар, миногон, нымæцон).	Дзырдтæ уырыссаг æвзагæй иронмæ тæлмац кæнын. Дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразын. Æрбайсгæ дзырдтæ фыссын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны истори. Ирæтты равзæрд. Зындгонд ахуыргæндты иртасæн куыст (В.Ф. Миллер, Абайты В.). Алайнæгты цард æвдисæг дзауматæ. «Ирæттæ. Чи сты?» II хай. (Исаты М.) «Алайнæгты царды тыххæй».	Текстмæ гæсгæ фæрстытæ дæттын. Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын.
5.	04.10		Диалектизм тæ. Профессион ализмтæ.	Диалектон æмæ профессионалон дзырдтæ.	Диалектон æмæ профессионалон дзырдтæ иртасын, дæнцæгтæ хæссын. Диалектизмтæ литературон æвзаджы дзырдтæй ивын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Æппæтадæмон дзырдтæ.Дзырды хæйттæ. Дзырdbаст. Номдар æмæ миногоны синтаксисон функцитæ хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	Рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ æрхæцæн нысæнттæ æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны истори. Скифæгты цард æвдисæг дзауматæ. «Скифаг сызгъæрин худ» (Журнал «Фидиуæг»-æй).	Текст хи ныхæстæй дзурын. Дзырд хæйттæм гæсгæ æвзарын. Тексты структура (райдайæн, сæйраг хай, кæронбæттæн) бæрæг кæнын.
6.	11.10		Архаизмтæ. Историзмтæ .	Зæронд дзырдты къордтæ: архаизмтæ æмæ историзмтæ.	Зæронд дзырдты къордтæ: архаизмтæ æмæ историзмтæ иртасын, дæнцæгтæ хæссын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Æппæтадæмон дзырдтæ.Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад. Апостроф æвæрыны æгъдауттæ.	Тексты архаизмтæ æмæ историзмтæ агурын, сæ нысаниуæг сын æмбарын кæнын. «Ирон-уырыссаг дзырдуат»-æй пайда кæнын. Дзырдтæм синонимтæ агурын. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад æмæ

				<i>Ныхасы рæзт</i> Ирон æгъдæуттæ. Нæ рагфыдæлтæ æгъдау - хъонахъдзинад. Нæлгоймаджы рагон ирон дарæс. «Рогон ирон æгъдæуттæ»*. Скъуыддзаг «Нæ фыдæлтæ цыбыркъух уыдысты...» (Дзесты К). «Фæззыгон барæг» (Айларты И.)	апостроф æвæрыны æгъдæуттæ æмбарын кæнын. Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын, сæргонд ын дæттын.
7.	18.10		Неологизмтæ.	Ног дзырдты (неологизмты) фæзынд.	Ног дзырдты (неологизмты) фæзынд æмбарын кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Æппæтадæмон дзырдтæ. Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Архаизмтæ. Истори́змтæ. Дзырды фонетикон æвзæрст.	Тексты неологизмтæ агурын. Сæ нысаниуæг, стæй куыд фæзындысты, уый æмбарын кæнын. Дзырдтæм синонимтæ агурын. Дзырд фонетикон æвзæрст кæнын.
				<i>Ныхасы рæзт</i> Ирыстон. Туристон комплексы арæзтад Мамысонгомæ. «Мамысон»* «Балц Саранскмæ»*	Текст аив кæсын. Текстмæ гæсгæ хи хъуыдытæ дзурын.
8.	25.10		Фразеологион дзырдбæстытæ.	Фразеологион дзырдбæстыты нысаниуæг.	Фразеологион дзырдбæстыты нысаниуæг æмæ арæзт æмбарын кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Æппæтадæмон дзырдтæ. Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Архаизмтæ. Истори́змтæ. Неологизмтæ. Хуымæтæг даргъ хъуыдыйад, сæйраг уæнгтæ.	Лексикайæ рацыд æрмагмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты фразеологион дзырдбæстытæ агурын, синонимты фæрцы сæ æмбарын кæнын. Нывтæм гæсгæхуымæтæг даргъ хъуыдыйад аразын, сæйраг уæнгтæ бæрæг кæнын.
				<i>Ныхасы рæзт</i> Къоста – ирон адæмы стъалы. Къостайы фæдзæхст ирон адæмæн. Дзодзыккаты Зæидæ. Ирон æвзаджы	Текст хи ныхæстæй дзурын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Фразеологион дзырдбæстытимæ хъуыдыйæдтæ аразын.

				фразеологизмты тыххæй. «Къостайы фæдзæхст»*	
9.	08.11		Контролон куыст		
Дзырдарæзт (3 сах.)					
10.	15.11		Вазыгджын дзырдтæ.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ: морфемон; бындуртæ кæрæдзимæ æфтауын; иу ныхасы хайы рахызт æндæрмæ. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ, стæй вазыгджын дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын.
				Фæлхат кæнын Дзырдарæзтон æвзæрст. Номдарты растфыссынад: мырты æмхуызонад, стыр дамгъæ. Профессионалон дзырдтæ.	Текстæй фыссын: дзырдтæ схематæм гæсгæ; дзырdbæстытæ фæрстытæм гæсгæ. Дзырдтæм синонимтæ агурын. Вазыгджын дзырдты хæйттæ хицæн кæнын.Номдарты растфыссынад: мырты æмхуызонад, стыр дамгъæ æмбарын кæнын.
				Ныхасы рæзт Къостайы ном – æнусон. Тугъанты М. сфæлдыстадон куыст. «Къостайы сурæт нывкæнынад æмæ скульптурæйы»* «Тугъанты Махарбег» (Дзантиаты А.)	Текст аив кæсын, хи ныхæстæй йæдзурын. Тексты æрдзы æрфыст агурын.
11.	22.11		Дзырдарæзт.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ разæфтуан æмæ фæсæфтуан.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ зонын.
				Фæлхат кæнын Дзырды морфемон æвзæрст. Вазыгджын, стæй æрбайсгæ дзырдтæ. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Тексты агурын: дзырдтæ схематæм гæсгæ; вазыгджын, стæй æрбайсгæ дзырдтæ. Фæсæфтуанты фæрцы, стæй схематæм гæсгæ дзырдтæ аразын. Вазыгджын дзырдты растфыссынадæмбарын кæнын.

				<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстон. Къæхтысæр – Ирыстоны рæсугъддæр бынæттæй иу. Æрдз хъахъхъæныны ахадывдзинад æмæ мæдзæлттæ. «Къæхтысæр»* «Фæззыгон хæххон æхсæв...» (Бесаты Т.)	Вазыгджын дзырдты хæйттæ хицæн кæнын. Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын, абзацтыл æй дих кæнын. Дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын.
12.	29.11		Дзырдарæзт	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мæдзæлттæ разæфтуан æмæ фæсæфтуан.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйраг мæдзæлттæ зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырды морфемон æвзæрст. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Дзырдарæзтæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты агурын: дзырдтæ схемæтæм гæсгæ; дзырdbæстытæ фæрстытæм гæсгæ. Дзырдтæм антонимтæ агурын. Вазыгджын дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстон Ирыстоны хæхтæ. Нæ зындгонд æмзæххон – Хъаныхъуаты Бола; йæ фæзминаг миниуджытæ. «Къæдзæхы хуызæн лæг» (Журнал «Ногдзау»-æй) «Комы нарæгæй дзæбæх зынд Мæсчъыхъæу...» (Цæгæраты М.). «Нæ Иры хæхтæ!...» (Мыртазты Б.)	Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын. Текстмæ гæсгæ хи хъуыдытæ дзурын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæ дæттын. Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын.
		Номдар (5 сах.)			
13.	06.12		Номдарты дзырдарæзт. Номдарты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты	Номдарты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы.	Номдарты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы зонын.
				<i>Фæлхат кæнын:</i> Номдары нысаниуæг, йæ грамматикон æууæлтæ æмæ синтаксисон функцитæ. Номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинаедтæ.	Номдарæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты агурын: дзырдтæ æмæ дзырdbæстытæ схемæтæм гæсгæ; орфограммæтæ. Дзырдтæм синонимтæ æмæ антонимтæ агурын.

			руаджы.		Дзырдты хэйттæ хицæн кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Фыдæлты хæзнатæ. Адæмон хореографи, хысфæндыр. «Адæмон хореографи» (Журнал «Мах дуг»-æй) «Хысфæндыр» (Къадзаты С.) «Ирон фæндыр» (Чеджемты Æ.)	Текст аив кæсын, хи хъуыдытæ дзурын. Дзырдбыд райхалын.
14.	13.12		Номдарты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Номдарты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Номдарты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Вазыгджын дзырдты арæзт æмæ растфыссынад. Фразеологион дзырdbæстытæ.	Вазыгджын дзырдты хэйттæ хицæн кæнын, сæ растфыссынад сын æмбарын кæнын. Фразеологион дзырdbаст синонимæй ивын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Улæфты рæстæг Рагзаманты хæзтытæ. Рæвдауæн дзырдтæ. Адæмимæ хæлар ахастдзинæдтæ аразыны мадзæлттæ. Айларты Измаил. «Рагзаманты хæзтытæ» «Нæ рагфыдæлты хæзтытæ»* «Фыццаг уал дæ хæлæс аив» (Æмбисонд) «Чызджыты бæрæгбон Японийы»*	Текст аив кæсын, сæргонд ын хъуыды кæнын. Грамматикон хæзты архайын. «Ирон-уырыссаг дзырдуат»-æй пайда кæнын, афтæмæй текст ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнын. Рæвдауæн дзырдтæй пайда кæнын.
15.	20.12		Цыбыргонд вазыгджын дзырдтæ.	Цыбыргонд вазыгджын дзырдты арæзты мадзæлттæ, сæ растфыссынад.	Цыбыргонд вазыгджын дзырдты арæзты мадзæлттæ æмæ сæ растфыссынад зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырды æвзæрст хэйттæм гæсгæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Тексты агурын дзырдтæ схемæтæм гæсгæ. Дзырд хэйттæм гæсгææвзарын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Наукæ æмæ ахуырад. Нæ ахуыргæндты иртасæн куыст. В.Ф. Миллеры наукон фæллæйттæ. «Нæ ахуыргæндтæ – Дунеон конгрессы»* «Стыр ахуыргонд»* (В.Ф. Миллеры тыххæй)	Вазыгджын номдаримæ хъуыдыйад аразын. Текстæн таурæгъон хъуыдыйæдтæй пълан фыссын. Текст пъланмæ гæсгæ хи ныхæстæй дзурын. Текстмæ гæсгæ æлвæст изложени фыссын.
16.	27.12		Контролон куыст		

17	10.01.24		Æндæр ныхасы хæйттæ номдарты ролы.	Субстантиваци – номдартæ аразыны мадзал.Номдары морфологион æвзæрст. <i>Фæлхат кæнын</i> Номдарты дзырдарæзты мадзæлттæ. Номдары морфологион æууæлтæ, йæ синтаксисон функци. <i>Ныхасы рæст</i> Удварны миниуджытæ: зыд кæнын хорз нæу. Аргъау «Зыд лæг» «Цъиах æмæ бæлæттæ» (Эзоп)	Æндæр ныхасы хæйттæ номдары ролы иртасын. Номдар морфологион æгъдауæй æвзарын. Номдарæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Таблица «Номдарты дзырдарæзты мадзæлттæ» баххæст кæнын. Текст аив кæсын. Тексты райхæлд (развитие) йæ райдайæнмæ гæсгæ бæрæг кæнын.
Миногон (4 сах.)					
18.			Миногонты дзырдарæст. Миногонты дзырдарæст разæфтуант æ æмæ фæсæфтуант ы руаджы.	Миногонты дзырдарæзты мадзæлттæ. Миногонты дзырдарæст разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы. Миногонты растфыссынад разæфтуантæ æ- æмæ æм- имæ. <i>Фæлхат кæнын</i> Миногонты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Вазыгджын дзырдты растфыссынад. <i>Ныхасы рæст</i> Фыдæлты хæзнатæ Ирон адæмон дзыхæйдзургæ сфæлдыстад. Таурæгъ «Стъалыты нæмттæ»	Дзырдтæй разæфтуантæ æ- æмæ æм-ы фæрцы миногонтæ аразын.. Схемæтæм гæсгæ миногонтæ аразын. Миногонай рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Вазыгджын дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын. Дзырdbæстытæ хъуыды кæнын. Текст аив кæсын. Æмбисæндтæй пайда кæнын.
19.			Миногонты дзырдарæст разæфтуант æ æмæ фæсæфтуант	Миногонты дзырдарæст разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы. Миногонты растфыссынад (цæхх-цæхджын, зæхх – зæхджын æ.а.д.). <i>Фæлхат кæнын</i>	Миногонты дзырдарæст разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы зонын. Миногонты растфыссынад (цæхх-цæхджын, зæхх – зæхджын æ.а.д.) æмбарын кæнын. Тексты агурын: дзырдтæ схемæтæм гæсгæ;

			ы руаджы.	Миногонты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад. Дзырды æвзæрст хæйттæм гæсгæ.	вазыгджын, стæй æрбайсгæ дзырдтæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынадæмбарын кæнын. Дзырдтæ сæ арæзмæ гæсгæ къордтыл дих кæнын.
				Ныхасы рæст Удварны миннуджытæ Бинонты æнгомдзинады ахадындзинад. «Къухтæ» (Альбрехт Дюрер – зындгонд нывгæнæг) (Журнал «Мах дуг»-æй) Таурæгъ «Сæрыстыр Æхсæр бæлас»	Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстæн фарстон хъуыдыйæдтæй пълан фыссын. Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын. Фразеологион дзырdbæстытæм синонимтæ агурын.
20.			Миногонты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Миногонты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Миногонты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы зонын.
				Фæлхат кæнын Миногонты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Вазыгджын дзырдтæ; сæ растфыссынад.	Тексты агурын дзырдтæ схематæм гæсгæ. Вазыгджын миногонтæ аразын; сæ хæйттæ сын хицæн кæнын. Вазыгджын дзырдты хæйттæ хицæн кæнын, сæрастфыссынад сын æмбарын кæнын.
				Ныхасы рæст Удварны миннуджытæ: хъал, зынарвæссон уæвын хорз нæу. «Хъал Дидинаг» I хай (Дзугаты Г.)	Текст рольтæм гæсгæ кæсын.Æмбисæндты хъуыды æмбарын кæнын. Грамматикон хъазты архайын «Чи тагъддæр сараздæн дзырдтæ?»
21.			Номдарты рахызт миногонтæм .	Номдарты рахызт миногонтæм. Миногоны морфологион æвзæрст.	Номдарты рахызт миногонтæм зонын. Миногон морфологион æгъдауæй æвзарын.
				Фæлхат кæнын Миногонты дзырдарæзт. Номдар æмæ миногоны нысаниуæг, сæ синтаксисон функцитæ.	Миногонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Таблицæ «Миногонты дзырдарæзт» баххæст кæнын.
				Ныхасы рæст Удварны миннуджытæ: хъал, зынарвæссон уæвын хорз нæу. «Хъал Дидинаг» II хай (Дзугаты Георги.)	Текст рольтæм гæсгæ кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Æмбисæндтæй пайда кæнын.
Нымæцон (6 сах.)					

22.			Нымæцон. Ирон нымады хуызтæ.	Ирон нымады хуызтæ: дæсгæйттæ æмæ ссæдзгæйттæй.	Ирон нымады хуызтæ зонын. Нымæцонтæ дæсгæйттæ æмæ ссæдзгæйттæй нымадæй дзурын æмæфыссын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцон куыд ныхасы хай. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты нысаниуæг. Вазыгджын дзырдтæ.	Нымæцонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Вазыгджын дзырдты арæзт æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæзт</i> Æрдз æмæ адаймаг Нæ бæстæйы æппæты фыццаг фæдзæхст бынат – Баргузинаг (Баргузинский заповедник). Æрдз хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Баргузинаг фæдзæхст бынат»* «Нымæцонты тыххæй»*	Текст аив кæсын, йæ проблемæ йын бæрæг кæнын. Доклад презентациимæ цæттæ кæнын. Æмбисæндтæй пайда кæнын. Схематæм гæсгæ дзырdbæстытæ аразын.
23.			Нымæцонты арæзт.	Нымæцонты арæзт: хуымæтæг, вазыгджын, амæд. Нымæцон иу -ы растфыссынад.	Нымæцонты арæзт, стæй нымæцон иу -ы растфыссынад зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Ирон нымады хуызтæ.Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты нысаниуæг. Дзырды фонетикон æвзæрст. Дзырды æвзæрст йæ арæзтмæ гæсгæ.	Тексты нымæцонтæ агурын; бæрæг сын кæнын сæ хуыз æмæ арæзт. Дзырд йæ арæзтмæ гæсгæ, стæй фонетикон æгъдауæй æвзарын.
				<i>Ныхасы рæзт</i> Æрдз нæ алыварс Национ парк «Алани». Æрдз хъахъхъæныны мадзæлттæ. Килиманджаро - Африкæйы бæрзоннддæр хох. «Национ парк «Алани»* «Килиманджаро»*	Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Текст хи ныхæстæй дзурын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.Нымæцонтæй пайда кæнын.
24.			Контролон куыст		
25.			Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг.	Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг.	Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ тасындзæг кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцонты арæзт: хуымæтæг, вазыгджын, амæд. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.	Рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæзт</i>	Нымæцонтæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ

				<p>Æрдз нæ алыварс Дон – царды æмбис. Доны сыгъдæгдзинад хъахъхъæныны ахадындзинад. «Дон – царды хос»* «Цад æмæ денджыз» (Журнал «Ногдзау»-æй) «Дзирасгæ» (Малити Г.)</p>	<p>ныхасы. Математикон терминтæй пайда кæнын. Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.</p>
26.			Дихон нымæцонтæ.	<p>Дихон нымæцонтæ: сæ арæзт æмæ тасындзæг.</p>	<p>Дихон нымæцонты нысаниуæг зонын. Цифрæтæ дихон нымæцонтау фыссын, тасындзæг сæ кæнын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцонты нысаниуæг æмæ арæзт. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.</p>	<p>Нымæцонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад æмбарын кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i> Æрдз æмæ адæймаг Цуанæтты æгъдæуттæ. Цæрæгойтæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. Дзæуджыхъæуы Хетагкаты Къ. номыл культурæ æмæ фæлладуадзыны парк. «Цуанæтты æгъдæуттæй», «Цуанæтты æвзаджы тыххæй» (Хъесаты В.) «Дзæуджыхъæуы парк» *</p>	<p>Текстæн фарстон хъуыдыйæдтæй пълан фыссын, хи ныхæстæй йæ дзурын, сæргонд ын дæттын. Сырх чиныджы ахадындзинад æмбарын кæнын. Текст уырыссаг æвзагæй иронмæ тæлмац кæнын. Дихон нымæцонтимæ дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразын.</p>
27.			Мурон нымæцонтæ.	<p>Мурон нымæцонтæ: сæ арæзт æмæ тасындзæг. Нымæцонны морфологион æвзæрст.</p>	<p>Мурон нымæцонты арæзт æмæ тасындзæг зонын. Нымæцон морфологион æгъдауæй æвзарын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцон куыд ныхасы хай. Сæ дих сæ нысаниуæг æмæ арæзтмæ гæсгæ.</p>	<p>Нымæцонæй рацыд æрмæгмæгæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты нымæцонтæ агурын, бæрæг сын кæнын сæ хуыз сæ нысаниуæг æмæ арæзтмæ гæсгæ, тасындзæг сæ кæнын. Нымæцонтæ дзырдтæй фыссын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i> Æрдз – нæ алыварс. Ирыстоны хъæдтæ, бæлæстæ. Сæ хъахъхъæныны</p>	<p>Текст аив кæсын, хи ныхæстæй йæ дзурын, сæргонд ын дæттын. Æмбисæндтæй пайда кæнын.</p>

				мадзæлтæ. Дунейы диссæгтæ. «Ирыстоны хъæдтæ»* «Александриаг (Фаросаг) маяк»* Сиукъаты Никъала. «Мæй æмæ Хур»	Хъæд хъахъхъæныны проблемамæ гæсгæ плакат ныв кæнын.
Номивæг (9 сах.)					
28.			Номивджыты нысаниуæг æмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ.	Номивджыты нысаниуæг æмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ.	Номивджыты нысаниуæг, сæ сæйраг грамматикон æууæлтææмæ сæ дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Номивджыты нысаниуæг, цæсгæмттæ. Цæсгомон номивджыты тасындзæг. Нымæцонты хуыз сæ нысаниуæг æмæ арæзмæ гæсгæ. Вазыгджын дзырдтæ, сæрмагонд номдартæ æмæ номдарты бирагон нымæцы растфыссынад.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты агурын: номивджытæ; дзырдтæ æмæ дзырdbæстытæ схемæтæм гæсгæ; орфограммæтæ. Вазыгджын дзырдтæ, сæрмагонд номдартæ æмæ номдарты бирагон нымæцы растфыссынад æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Зæхх – нæ цæрæн Ирыстоны горæттæ æмæ хъæуты нæмтты равзæрд (Беслæн, Олгинскæ, Бæтæхъо). «Ирыстоны хъæуты нæмттæ» (Журнал «Ногдзау»- æй) «Мæ хъæу» (Балаты А.)	Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын. Грамматикон хъазты архайын - «Базон хъæуты нæмттæ».
29.			Цæсгомон номивджытæ æ.	Цæсгомон номивджытæ иронау æмæ дыгуронау. Цæсгомон номивджыты дыууæ хуызы: æххæст æмæ цыбыр; сæ тасындзæг; цыбыр формæты растфыссынад. Ироны нихасы этикетты домæнтæ: номивджытæ ды æмæ сымах -æй пайда кæнын.	Цæсгомон номивджытæ иронау æмæ дыгуронау; цæсгомон номивджыты дыууæ хуызы: æххæст æмæ цыбыр; сæ тасындзæг; цыбыр формæты растфыссынад зонин.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Цæсгомон номивджыты нысаниуæг. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Хъуыдыйады уæнгтæ хицæн кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Адæймаг æмæ цæрæгой. Адæймаджы ахаст цæрæгойтæм.	Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстæн фарстон хъуыдыйæдтæй пълан фыссын, хи ныхæстæй йæ дзурын.

				<p>«Хорз у бæх» (Айларты Ч.)</p> <p>«Бæх – скифæгтææмæ сæрмæтæгтæм» (Журнал «Ногдзау»-æй)</p> <p>«Мæ бæх» (Цæрукъаты А.)</p> <p>«Ирон ныхасы этикеты æгъдæуттæ»*</p>	<p>Ныхасы ситуацитæм гæсгæ фæрстытæ дæттын, тæлмац сæ кæнын уырыссаг æмæ фæсарæйнаг æвзæгтæм.</p> <p>Сочинени фыссын бæлвырд темæмæ гæсгæ: «Мæ уарзон цæрæгой».</p> <p>Ирон ныхасы этикеты домæнтæ: номивджытæ ды æмæ сымах-æй пайда кæнын, барын сæ уырыссаг æмæ фæсарæйнаг æвзæгты домæнтимæ.</p>
30.			Здæхгæ номивджыт æ.	Здæхгæ номивджытæ иронау æмæ дыгурунау, сæ тасындзæг.	Здæхгæ номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгурунау, стæй сæ тасындзæг зонын.
				<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Сидæн; æрхæцæн нысæнттæ сидæнимæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.</p>	<p>Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Æрхæцæн нысæнттæ сидæнимææмбарын кæнын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Цæрæгойты дуне</p> <p>Сæ ахадындзинад æмæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Хæхты фидауц»*</p> <p>«Дзæбидыр æмæ саг» (Байаты Г.)</p> <p>«Тулдз æмæ хъæз» (Эзоп)</p>	<p>Текст рольтæм гæсгæ кæсын, йæ темæ йын бæрæг кæнын.</p> <p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын, уыдонмæ гæсгæ диалог аразын.</p> <p>Текст ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнын. Здæхгæ номивджытæй пайда кæнын.</p>
31.			Амонæн номивджыт æ.	Амонæн номивджытæ иронау æмæ дыгурунау, сæ тасындзæг, æмæ растфыссынад.	Амонæн номивджытæ иронау æмæ дыгурунау, сæ тасындзæг æмæ растфыссынад зонын.
				<p><i>Фæлхат кæнын</i></p> <p>Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Цæсгомон номивджыты дыууæ хуызы: æххæст æмæ цыбыр.</p>	<p>Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Мæргъты дуне</p> <p>Мæргъты дунейы цымыдисаг хабæрттæ, сæ ахадындзинад æрдзы, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Гоппойцъиу»*</p> <p>«Цъæх мæга»*</p>	<p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын, уыдонмæ гæсгæ диалог аразын.</p> <p>Амонæн номивджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы.</p>

				Скъуыддзаг æмдзæвгæйæ «Æз уымæн сарæзтон хæдзар» (Хъодзаты Æ.)	
32.			Фарстон-ахастон номивджыт æ.	Фарстон-ахастон номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ тасындзæг. Таурæгъон, фарстон æмæ хъæрон интонаци.	Фарстон-ахастон номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгуронау, стæй сæ тасындзæг зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Номивæджы нысаниуæг. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Дзырды æвзæрст хæйттæм гæсгæ. Вазыгджын хъуыдыйад.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Дзырд хæйттæм гæсгææвзарын. Вазыгджын хъуыдыйады арæзт зонын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Æрдз æмæ адæймаг Адæймаджы ахаст цæраегойтæм. Фæллой кæныныл ахуыр кæнын. Удварны миниуджытæ: хæрзгæнæг. «Æрдзы хæлæрттæ» I хай. (Чеджемты Г.) «Æцæг адæймаг»* «Хæрзгæнæджы æмбисонд»(Журнал «Мах дуг»-æй)	Текст рольтæм гæсгæ кæсын. Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын. Фарстон-ахастон номивджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ нихасы. Диалог йæ райдайæнмæ гæсгæ дарддæр хæццæ кæнын. Хъуыдыйæдтæ интонацийы домæнтæм гæсгæ (таурæгъон, фарстон, хъæрон) дзурын æмæкæсын.
33.			Бæлвырд номивджыт æ.	Бæлвырд номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ нысаниуæг æмæ тасындзæг.	Бæлвырд номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгуронау, стæй сæтасындзæг зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Здæхгæ, амонан æмæ фарстон-ахастон номивджытæ.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Æрдз æмæ адæймаг Адæймаджы ахаст цæраегойтæм. «Æрдзы хæлæрттæ». II хай (Чеджемты Г.)	Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын, уыдонмæ гæсгæ диалог аразын. Тексты хъуыдымæ гæсгææмбисонд æвзарын. Бæлвырд номивджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ нихасы. Сканворд æххæст кæнын.
34.			Æбæлвырд номивджыт æ.	Æбæлвырд номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ нысаниуæг, тасындзæг æмæ растфыссынад.	Æбæлвырд номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгуронау, стæй сæтасындзæг æмæ растфыссынад зонын.

				<i>Фæлхат кæнын</i> Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Здæхгæ, амонаен фарстон-ахастонамæ бæлвырд номивджытæ.Вазыгджын дзырдтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Вазыгджын дзырдты арæзт бæрæг кæнын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.
				<i>Ныхасы рæзт</i> Мæргъты дуне Мæргъты дунейы цымыдисаг хабæрттæ, сæ ахадындзинад æрдзы, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Къуырмагарк»* «Поликсен»*	Текст аив кæсын, хи ныхæстæй дзурын. Æбæлвырд номивджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Текст ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнын. Цыбыр дзырдбыд райхалын.
35.			Æппæрццæг номивджыт æ.	Æппæрццæг номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ нысаниуæг, тасындзæг æмæ растфыссынад. Номивæджы морфологион æвзæрст.	Æппæрццæг номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгуронау, стæй сæ тасындзæг æмæ растфыссынад зонын. Номивæг морфологионагъдауæй æвзарын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Номивджыты нысаниуæг æмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ; сæ растфыссынад. Орфограммæ: мырты æмхуызонад.	Номивæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ контролон фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты дзырдбæстытæ агурын схемæтæм гæсгæ. Орфограммæ - мырты æмхуызонад æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæзт</i> Мæргъты дуне Мæргъты дунейы цымыдисаг хабæрттæ. «Халон» (Журнал «Ногдзау»-æй)	Текст аив кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын, уыдонмæ гæсгæ диалог аразын. Æппæрццæг номивджытæй пайда кæнын дзургææмæ фысгæ ныхасы. Цардыуаджы ныхæстæ зонын æмæ сæ пайда кæнын.
36			Контролон куыст		
Мивдисæг (11 сах.)					
37.			Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ.	Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт. Вазыгджын мивдисджыты растфыссынад.	Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт, стæй вазыгджын мивдисджыты растфыссынад зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i>	Мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн

				<p>Мивдисæджы нысаниуæг, йæ афонтæ, нымæцтæ, цæсгæмттæ æмæ синтаксисон функци. Мивдисæг уын-ы ифтындзæг. Орфограммæтæ: мырты æмхуызонад; вазыгджын дзырдты растфыссынад.</p> <p><i>Ныхасы рæст</i> Зайæгойты дуне Хъæд æмæ зайæгойты ахадындзинад, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Саугъæд» (Хъайтыхъты А.) «Гæдыбæлас» (Журнал «Ногдзау»-æй)</p>	<p>дзуапп дæттын. Мивдисæг уын ифтындзæг кæнын. Æмбарын кæнын орфограммæтæ: мырты æмхуызонад; вазыгджын дзырдты растфыссынад.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i> Зайæгойты дуне Хъæд æмæ зайæгойты ахадындзинад, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Саугъæд» (Хъайтыхъты А.) «Гæдыбæлас» (Журнал «Ногдзау»-æй)</p>	<p>Текст рольтæм гæсгæ кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæй дзургæ æмæ фысгæ нихасы пайда кæнын. Тексты темæмæ гæсгæ энциклопедийæ пайда кæнын.</p>
38.			Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ.	<p>Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæст. Вазыгджын мивдисджыты растфыссынад.</p>	<p>Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæст, стæй вазыгджын мивдисджыты растфыссынад зонын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджы нысаниуæг, йæ афонтæ, нымæцтæ, цæсгæмттæ æмæ синтаксисон функци. Вазыгджын дзырдты арæст. Орфограммæтæ: вазыгджын мивдисджытæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад; мырты æмхуызонад; дæргъвæтин æмхæлæсонтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.</p>	<p>Тексты агурын мивдисджытæ, къордтыл (хуымæтæг, вазыгджын) сæ дих кæнын. Вазыгджын дзырдты арæст бæрæг кæнын. Æмбарын кæнын орфограммæтæ: вазыгджын мивдисджытæ, стæй номдарты бирæон нымæцы растфыссынад; мырты æмхуызонад; дæргъвæтин æмхæлæсонтæ. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i> Зайæгойты дуне Хъæд æмæ зайæгойты ахадындзинад, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Кæркмисындзæг», «Хъæды фидыц», «Хуырхæг», «Цай æмæ Китай»*</p>	<p>Текст аив кæсын, йæсæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын, хи нихæстæй йæ дзурын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуæппытæ фыссын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ нихасы. Доклад презентациимæ цæттæ кæнын.</p>
39.			Мивдисæджы æбæлвырд формæ.	<p>Мивдисæджы æбæлвырд формæйы арæст: фæсæфтуантæ –æн æмæ –ын-имæ. Мивдисæджы æбæлвырд формæ фæсæфтуан –ын-имæ, йæ тасындзæг æмæ ивынад нымæцтæм гæсгæ.</p>	<p>Мивдисæджы æбæлвырд формæйы арæст фæсæфтуантæ –æн æмæ –ын-имæ; мивдисæджы æбæлвырд формæ фæсæфтуан –ын-имæ, йæ тасындзæг æмæ ивынад нымæцтæм гæсгæ зонын. Мивдисджыты бындуртæй фæсæфтуанты руаджы æбæлвырд формæ аразын.</p>

				<i>Фæлхат кæнын</i> Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Вазыгджын дзырдты арæзт. Орфограммæтæ: вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад.	Мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Æмбарын кæнын орфограммæтæ: вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы.
				<i>Ныхасы рæзт</i> 8-æм марты – Сылгоймæгты æппæтдунеон бон Ныхасы культурæйы домæнтæ. Бæрæгбоны арфæтæ. Ирыстоны зындгонд сылгоймæгтæ. «Бæсты фидауц - сылгоймаг» (Цæгæраты М.) «Бæрæгбоны арфæтæ»*	Текст аив кæсын, йæ темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Диалог рольтæм гæсгæ кæсын. Æмбисæндты хъуыды æмбарын кæнын. Мивдисæджы æбæлвырд формæйæ пайда кæнын дзургææмæ фысгæ ныхасы (арфæтæ; сочинени «Мамад»).
40			Мивдисджыты разæфтуантæ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæа-, ра-, ба-, æрба-, ны- хъæлæсон æ-йæрайдайгæ мивдисджытимæ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ, стæй мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ.Мивдисæджы æбæлвырд формæ.Дзырдбаст, сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ. Фразеологион дзырдбæстытæ. Орфограммæтæ: номдартæ бирæон нымæцы æмæ вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад.	Дзырдбæстыты сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ иртасын. Мивдисджытæм фæрстытæ дæттын. Орфограммæтæ æмбарын кæнын: номдарты растфыссынад бирæон нымæцы; вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад.
				<i>Ныхасы рæзт</i> Мад - арфæйаг ном Ирыстоны зындгонд сылгоймæгтæ – Задæлескы Нана. Ныййарæг мадæн аргъ æмæ кад кæнын. «Хъахъхъæнæм ныййарæджы!» (Тыджыты Ю.) «Задæлескы Нана»* «Рагуалдзæг» (Плиты Х.)	Къæлæтты ист мивдисджытææмбæлгæ формæты æвæрын, афтæмæй текст аив кæсын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæ фыссын æмæ сын дзуапп дæттын. Фразеологион дзырдбæстыты нысаниуджытææмбарын кæнын. Хъуыдыйæдтæтекстмæ гæсгææххæст кæнын. Дзырдбæстытæ аразын.
41.			Мивдисджыты разæфтуантæ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæа-,	Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ (орфограммæтæ) æмбарын кæнын.

				<p>ра-, ба-, æрба-, ны-, раздæр сæ райдайæны хъæлæсон мыр кæмæн уыди, ахæм мивдисджытимæ. Дзырдтæ исын, ивазын, ивæзын-ы растфыссынад разæфтуантимæ а-, ра-, ба-, æрба-. Разæфтуан ны-йы растфыссынад</p>	
				<p><i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджы цæсгæмттæ, нымæцтæ æмæ афонтæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ.</p>	<p>Мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Мивдисджытæм фæрстытæ дæттын; бæрæг сын кæнын сæ нымæц, цæсгом, афон; сæ арæзмæ гæсгæ сæ къордтыл дих кæнын. Мивдисджыты растфыссынадæй цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон æмбарын кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i> Дунейы диссæгтæ Дунейы зындгонддæр фонтантæ. Сæ истори æмæ ахадындынад. «Фонтантæ»*</p>	<p>Текст аив кæсын, хи хъуыдытæ дзурын. Схемæтæм гæсгæ дзырdbæстытæ аразын. Проектон куысты архайын - «Дзæуджыхъæуы фонтантæ».</p>
42.			Мивдисджыты разæфтуантæ.	<p>Мивдисджыты разæфтуантæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ æр-, с-, фæ-.</p>	<p>Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ æр-, с-, фæ- зонын.</p>
				<p><i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисджыты разæфтуантæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Контекстуалон синонимтæ.</p>	<p>Тексты мивдисджытæ агурын, сæ арæст сын бæрæг кæнын, фæрстытæ сæм дæттын. Мивдисджытæм разæфтуантæафтауын, сæ растфыссынад сын æмбарын кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i> Зайæгойты дуне Хъæд æмæ зайæгойты ахадындынад, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Нæ хъæумæ хæстæг ...» (Дзасохты М.) «Дзындзалæг»* «Диссаджы бæлас» (Журнал «Ногдзау»-æй)</p>	<p>Текст аив кæсын, хи ныхæстæй йæ дзурын, сæргонд ын дæттын. Текстмæгæсгæ фæрстытæ фыссын æмæ уыдонмæ гæсгæ диалог аразын. Мивдисджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Хъуыддаджы гæххæттытæ (хъусынгæнинаг, курдиат, бадзырд.а.д.) фыссын. Дзырдтæм контекстуалон синонимтæ агурын.</p>

43.			Контролон куыст		
44.			Мивдисæджы хуызтæ (æххæст /æнæххæст).	Мивдисæджы дыууæ хуызы: æххæст /æнæххæст; æххæст хуызы арæзт.	Мивдисæджы дыууæ хуызы: æххæст/æнæххæст; æххæст хуызы арæзт зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ, сæ растфыссынад разæфтуантимæ.	Бæрæг кæнын мивдисджыты хуыз, афон, цæсгом, нымæц; æмбарын сын кæнын сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Тексты мивдисджытæ агурын, бæрæг сын кæнын сæ хуыз (æххæст /æнæххæст), стæй сæрастфыссынад.
				<i>Ныхасы рæст</i> Æрдз – нæ алыварс Адæймаджы ахаст æрдзмæ. «Æрдзон къуым» (Баситы М.) «Маргъы кадаг» (Мыртазты Б.)	Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Тексттæ сæ арæзтмæ гæсгæ (цы? цавæр? / кæм? цы?) кæрæдзиимæ барын.
45.			Мивдисæджы здæхæнтæ.	Мивдисæджы здæхæнтæ: æргомон, бадзырдон, фæдзæхстон, бæллиццаг.	Мивдисæджы здæхæнтæ зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджы ифтындзæг. Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ.	Мивдисджытæ ифтындзæг кæнын. Бæрæг кæнын мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимææмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны цæугæдæттæ. Цæугæдæтты сыгъдæгдзинад хъахъхъæныны мадзæлттæ. Хорздзинад нæ сæфы. «Терк»* «Мæлдзыг æмæ бæлон» (Эзоп)	Дзырдтæм синонимтæ агурын. Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.
46.			Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Мивдисæджы нысаниуæг фæдзæхстон здæхæны зонын, ифтындзæг æй кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ.	Бæрæг кæнын мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимææмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны цæугæдæттæ. Ирыстоны цæугæдæттæ. Æрæф. Цæугæдæтты	Дзырdbæстытæ аразын. Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.

				сыгъдæгдзинад хъахъхъæныны мадзæлттæ.Этикетон диалоджы домæнтæ. Мамсыраты Дæбе. «Æрæфы былтыл» Ситохаты Саламджери, Бырнацты Барон, Хæмыцаты Юри. Цыппаррæнхъонтæ	Тексты хуыз (æрфыст (описание), таурæгъ (повествование), тæрхон (рассуждение) бæрæг кæнын. Цыбыр радзырд фыссын бæлвырд темæмæ гæсгæ (цæугæдоны тыххæй). Этикетон диалоджы домæнтææххæсткæнын, афтæмæй ныхасы ситуациы архайын. Хъуыдыйæдтæ ирон æвзагæй уырыссаг æмæ фæсарæйнаг æвзæгтæм тæлмац кæнын.
47.			Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны. Мивдисæджы морфологион æвзæрст.	Мивдисæджы нысаниуæг фæдзæхстон здæхæны зонын, ифтындзæг æй кæнын. Мивдисæг морфологион æвзæрст кæнын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæц, афонтæ, сæ тасындзæг фæдзæхстон здæхæны, сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Вазыгджын дзырдтæ.	Мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ контролон фæрстытæн дзуапп дæттын. Бæрæг кæнын мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Вазыгджын дзырдты арæст æмбарын кæнын.
				<i>Ныхасы рæст</i> Афæдзы афонтæ. Уалдзæг. Æрдзы рæсугъддзинадæн аргъ кæнын. Плиты Харитон «Ард» Калоты Петр. «Уалдзæджы фидыц» Баситы Мысост. «Дидинаг сабимæ ысхудти»	Урочы эпиграфмæ гæсгæ сочинени-миниатюрæ фыссын. Текст аив кæсын, авторы æнкъарæнтыл дзурын. Мивдисджытæй пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы.
		Афæдзы дæргъы рацыд æрмæг фæлхат кæнын (4 сах.)			
48.			Лексикаæмæ фразеологи.	Лексикаæмæ фразеологи.	Иронæвзаджы лексикайы дих, стæй фразеологион дзырдбæстыты нысаниуæг æмæ арæст зонын.
				<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырды лексикон нысаниуæг. Ирон æвзаджы лексикайы дих. Фразеологион дзырдбæстытæ. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад.	Иронæвзаджы лексикаæмæ фразеологийæ рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Тексты агурын дзырдты алы къордтæ: синонимтæ, неологизмтæ, диалектизмтæ æ.а.д. Фразеологион дзырдбæстытæм синонимтæ æвзарын.

					<p>Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын.Дзырdbæстытæ уырыссаг æвзагæй иронмæ тæлмац кæнын.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i> Ирон æвзаджы бон. Ирон æвзаджы бæрæгбоны ахадындзинад. Ахуыргæнагæн кад кæнын. Гасанты Валери. «Мысинаг ном» (Баситы Чабæхан)</p>	<p>Текст аив кæсын, сæргонд ын дæттын, йæ темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын, пълан ын фыссын. Дзырдты лексикон нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Схематæм гæсгæ дзырdbæстытæ аразын.</p>
49.			Дзырдарæзт. Номдар. Миногон.	Дзырдарæзты мадзæлттæ. Номдар. Миногон.	Ирон æвзаджы дзырдарæзт, стæй номдар æмæ миногоны дзырдарæзты мадзæлттæ зонын.
				<p><i>Фæлхат кæнын</i> Дзырдарæзты сæйраг æмбарынаедтæ. Номдартæ æмæ минонгонты дзырдарæзт, сæ морфологион æвзæрст. Орфограммæтæ: вазыгджын дзырдтæ,стæй минонгонты растфыссынад разæфтуантимæ. Дзырдарæзтон æмæ морфемон æвзæрст.</p>	<p>Ирон æвзаджы дзырдарæзт, стæй номдар æмæ миногонæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Дæнцæгтæм гæсгæ номдар æмæ миногоны дзырдарæзты мадзæлттыл дзурын. Вазыгджын дзырдтæ æмæ минонгонты растфыссынад разæфтуантимæ æмбарын кæнын. Дзырдарæзтон æмæ морфемон æвзæрст кæнын. Тексты схематæм гæсгæ дзырдтæ агурын. Номдар æмæ миногонморфологион æгъдауæй æвзарын. Æмбарын кæнын вазыгджын дзырдтæ, стæй минонгонты растфыссынад разæфтуантимæ.</p>
				<p><i>Ныхасы рæст</i> Фыдыбæстæйы Стыр хæст. Не 'мзæххон хъæбатыртæ – Бирæгъты фондз æфсымæры, Дзотты Лазæр. «Зынгхуыст хæстонтæ»* «Æнæмæлгæ ном»* «Цыртыл фыст» (Пухаты А.)</p>	<p>Тексты темæ æмæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнын, пълан ын фыссын, хи ныхæстæй йæ дзурын. Доклад презентациимæцæттæ кæнын.</p>
50.			Нымæцон. Номивæг. Мивдисæг.	Нымæцон. Номивæг. Мивдисæг.	Нымæцон, номивæг æмæ мивдисæгæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын.
				<p><i>Фæлхат кæнын</i> Нымæцонты дих сæ нысаниуæг æмæ арæзтмæ</p>	<p>Контролон хæслæвæрдтæ (тестытæм гæсгæ)æххæст кæнын.</p>

			<p>гæсгæ, сæ тасындзæг. Ирон нымады хуызтæ: дæсгæйттæ æмæ ссæдзгæйттæй. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Мивдисæджы цæсгæмттæ, нымæцтæ æмæ афонтæ; æбæлвырд формæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын, æххæст æмæ æнæххæст мивдисджытæ. Нымæцонтæ, номивджытæ æмæ мивдисджыты растфыссынад, сæ морфологион æвзæрст.</p>	
			<p><i>Ныхасы рæст</i> Уæлахизы бон. Фыдыбæстæйы Стыр хæсты уæлахизы ахадьндзинад. Не 'мзæххон хъæбатыртæ – Плиты Иссæ. «Хъæбатыр Иссæ»*</p>	<p>Текст аив кæсын, фæрстытæн дзуапп дæттын. Текст йæ райдайæнмæ гæсгæ кæронмæ хæццæ кæнын.</p>
51.			Контролон куыст	

Сæйраг домæнтæ 6-æм къласы скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- 6-æм къласы ирон æвзаджы грамматикæйæ цы темæтæ сахуыр кодтой, уыдонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- ирон æвзаджы лексикæйы дих: æппæтадæмон дзырдтæ, бындурон ирон дзырдтæ æмæ æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдтæ æ. æнд;
- дзырдарæзты сæйраг мадзæлттæ;
- номдартæ æмæ миногонты дзырдарæзт;
- вазыгджын дзырдтæ æмæ цыбыргонд вазыгджын дзырдты растфыссынад;
- ирон нымады хуызтæ;
- нымæцонты дих сæ арæзмæ æмæ сæ нысаниуæгмæ гæсгæ, сæ тасындзæг;
- номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ æмæ сæ амындмæ гæсгæ, сæ тасындзæг;
- хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт;
- мивдисæджы æбæлвырд формæ;
- мивдисæджы разæфтуантæ;
- мивдисджыты здæхæнтæ (иумæйаг æмбарынад); фæдзæхстон здæхæн;

- ирон æмæ дыгурон диалектты иуæй-иу грамматикон хицæндзинаæдтæ;
- рацыд ныхасы хæйтты растфыссынад;
- ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- дзырдтæ æмæ фразеологизмты алы хуызтæй пайда кæнынмæ;
- дзырдты орфограммæтæ агурын æмæ æмбарын кæнынмæ;
- цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон зæрдыл даргæйæ, æнæ рæдыдæй дзырдуатон æмæ контролон диктанттæ, сочиненитæ æмæ изложенитæ фыссынмæ;
- текстæй (ныхасæй) хатдзæгтæ кæнынмæ;
- вазыгджын æмæ цыбыргонд вазыгджын дзырдтæ аразынмæ;
- дзырдтæ фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнынмæ;
- рацыд ныхасы хæйттæ морфологион æвзæрст кæнынмæ;
- ирон нымады хуызтæй пайда кæнынмæ;
- нымæцонтæ æмæ номивджытæ тасындзæг кæнынмæ;
- мивдисджытæ фæдзæхстон здæхæны ифтындзæг кæнынмæ;
- мивдисæджы нырыккон афоны формæйæ ивгъуыд æмæ суинаг афонты бæсты пайда кæнынмæ;
- рацыд ныхасы хæйтты синтаксисон хæстæ бæрæг кæнынмæ;
- дзырdbæстытæ, хъуыдыйæдтæ, тексттæ аразынмæ;
- диалоджы архайынмæ;
- текст йæ райдайæнмæ гæсгæ кæронмæ хæццæ кæнынмæ;
- текстæн йæ темæ æмæ йæ сæйраг хъуыды бæрæг кæнынмæ;
- тексты аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ агурынмæ æмæ сæ пайда кæнынмæ;
- текст абзацтыл дих кæнынмæ;
- текстæн пылан аразынмæ;
- текст хи ныхæстæй дзурынмæ;
- докладтæ, рефераттæ æмæ цыбыр хъусынгæнинагтæ цæттæ кæнынмæ;
- цыбыр тексттæ ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнынмæ;
- алыхуызон грамматикон хъæзтыты архайынмæ;
- æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрынмæ æмæ сæ æмбарын кæнынмæ;
- дзырдуæттæй пайда кæнынмæ.

